

Joanna Pyszna¹ <https://orcid.org/0000-0002-0870-6062>

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

ZMARTWYCHWSTANKI W SŁUŻBIE NAUCE

The Sisters of the Resurrection in Service of Science

S u m m a r y: The figures of the thirteen Sisters of the Resurrection, who have merits in science, have been presented in this article: Sr. Jozafata Bogolubow, Sr. Urszula Grzyska, Sr. Eleonora Henschke, Sr. Teresa Kalkstein, Sr. M. Deodata (Teresa) Kunderewicz, Sr. M. Lucyna Mistecka, Sr. Antonina Pisarska, Sr. M. Ewa Rosier-Siedlecka, Sr. Laurenta (Kornelia Maria) Skorska, Sr. M. Izabella (Wiesława) Tomaszewska, Sr. M. Euzebia (Aniela) Wójcik, Sr. M. Gabriela Zięba and Sr. Barbara Żulińska. The afore mentioned are authors of many specialist works from history, classical philology, Polish philology, theology, pedagogics, law and architecture, published as books, chapters of monographs or articles in national and foreign scientific magazines. The contribution of the Sisters of the Resurrection towards the development of science is significant and unquestionable, which the following article attempts to show.

Ke y w o r d s: women in science, Polish women scientists, scholar nuns, the Sisters of the Resurrection

Badacze coraz częściej podejmują refleksje na temat roli kobiet w świecie nauki. Rzadko jednak poświęcają swoje prace kobietom konsekrowanym. Mimo że w powszechnej opinii zakonnice nie są kojarzone z pracą naukową, to na całym świecie, także w Polsce, wiele z nich z powodzeniem prowadzi badania z różnych dyscyplin. Wśród zakonnice oddanych pracy naukowej są również siostry ze Zgromadzenia

¹ Joanna Pyszna, absolwentka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Doktor nauk teologicznych w zakresie teologii duchowości. Zainteresowania badawcze: teologia życia konsekrowanego, duchowość zakonna oraz teologie feministyczne. Adres do korespondencji: ul. Grochowska 341/86, 03-822 Warszawa, e-mail: joanna.pcp@gmail.com.

Zmartwychwstania Pańskiego², których sylwetki zostaną zaprezentowane w niniejszym artykule. Choć zmartwychwstanki są znane przede wszystkim z prowadzenia placówek oświatowo-wychowawczych, to niewiele osób wie, że niektóre z nich zajmowały się (lub czynią to nadal) szeroko pojętą działalnością naukową. Przez lata opublikowały wiele specjalistycznych prac z historii, filologii klasycznej, filologii polskiej, teologii, pedagogiki, prawa i architektury.

Jak dotąd nie powstała żadna praca ukazująca wkład zmartwychwstanków w naukę. Wprawdzie pewne wątki z tym związane pojawiły się w książce poświęconej historii zgromadzenia autorstwa s. Marii Lucyny Misteckiej, ale nie wymieniła ona wszystkich zakonnice, które zostaną wspomniane w tym artykule³. Ponadto z uwagi na rok wydania monografii nie ma w niej wzmianek o siostrach, które opublikowały swoje prace w latach następnych. Niniejszy artykuł stanowi więc pierwszą próbę krótkiego opracowania wspomnianego zagadnienia, należy go wręcz potraktować niczym drogowskaz do dalszych badań w tym zakresie. Ze względu na dużą liczbę publikacji naukowych i popularnonaukowych zmartwychwstanków zostaną w nim wymienione tylko najważniejsze prace wybranych autorek napisane w języku polskim. Chcąc bardziej szczegółowo przedstawić sylwetki siostr, zrezygnowałam z obszernych przypisów biograficznych i umieściłam ich życiorysy w tekście głównym. O kolejności prezentowania poszczególnych osób zdecydowała data urodzenia.

Barbara Teresa (s. Barbara) Żulińska – znawczyni pedagogiki katolickiej i zmartwychwstańskiej

Osobą znaną i cenioną w środowisku pedagogicznym, mogącą poszczycić się znacznym dorobkiem pisarskim, jest s. Barbara Żulińska, urodzona 19 października 1881 roku we Lwowie. Członkowie jej rodziny brali udział w powstaniu styczniowym (1863–1864): stryj Roman Żuliński był dyrektorem wydziału ekspedytury Rządu Narodowego, ojciec, dr Józef Żuliński, piastował urząd naczelnika Krakowa. Barbara ukończyła studia z pedagogiki i psychologii na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W młodości poświęciła się pracy społecznej na rzecz Towarzystwa Szkoły Ludowej, Sodalicji Mariańskiej, Niedzielnej Szkoły Służących, Kolonii Rymanowskiej i Towarzystwa Pedagogicznego. Do zgromadzenia wstąpiła

² Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa zostało założone 6 stycznia 1891 roku w Rzymie przez dwie Polki, matkę i córkę, Celinę i Jadwigę Borzęckie. Siostry angażują się w pracę oświatową, wychowawczą, parafialną, duszpasterską, rekolekcyjną, charytatywną, pielęgniarstwą, opiekunczą i misyjną. Aktualnie siostry posługują w Polsce, we Włoszech, w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie, Wielkiej Brytanii, Australii, Argentynie, na Białorusi i w Tanzanii.

³ Maria Lucyna Mistecka, *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991*, t. 2 (Lublin 2000), 515–530.

w 1913 roku, przyjęta przez bł. m. Celinę Borzęcką. W latach 1917–1930 kierowała Państwowym Seminarium Ochroniarskim we Lwowie. W 1931 roku objęła stanowisko nauczycielki oraz dyrektorki seminarium i gimnazjum zmartwychwstanek na warszawskim Żoliborzu. Następnie powierzono jej wizytowanie szkół prowadzonych przez zgromadzenie oraz cenzurowanie utworów zakonnych. Zmarła 28 stycznia 1962 roku w Częstochowie⁴.

Siostra Barbara Żulińska wniosła znaczący wkład w polską myśl i praktykę pedagogiczną pierwszej połowy XX wieku, zwłaszcza w zakresie wychowania przedszkolnego i religijnego. Jej działalność w dziedzinie pedagogiki dziecięcej można uznać za prekursorską. Wprowadziła zmiany w organizacji zajęć dla dzieci, w metodyce rysunków i modelowaniu. Zainicjowała w przedszkolach śpiewanie pieśni ludowych, inscenizację piosenek, wierszy i bajek. Do nauki języka polskiego włączyła wiadomości z literatury dziecięcej. Była autorką pierwszych utworów religijnych skierowanych do dzieci. Podkreślała znaczenie rozwoju moralnego i religijnego dziecka oraz wskazywała na szczególną rolę matek w tym procesie. W 1921 roku powołała dwuletnie seminarium ochroniarskie oraz brała udział w utworzeniu ośrodka metodycznego dla przedszkolek. Prowadziła wykłady z psychologii i pedagogiki, organizowała zebrania i pogadanki wychowawcze. Blisko współpracowała z abp. Józefem Teodorowiczem jako zaufana sekretarka oraz pierwsza krytyczna recenzentka jego utworów literackich⁵. Pozostawiła po sobie 37 książek oraz ponad 300 artykułów skupionych wokół problematyki wychowania⁶, w tym tekstów religijnych skierowanych do dzieci i młodzieży napisanych w formie opowieści ewangelicznych⁷. Ponadto wydała dwie biografie przełożonych generalnych zgromadzenia⁸. Jej bogatą twórczość pisarską zwińczyło dzieło *Ku Zmartwychwstaniu* (Trenton 1950), w którym dokonała syntezy pedagogiki katolickiej oraz przedstawiła podstawowe postulaty pedagogiki zmartwychwstańskiej.

⁴ „Biogram s. Barbary Żulińskiej CR”. *Surrexit* 4 (2012): 47–50.

⁵ Anna Kowalska-Różyło, „Siostra Barbara Teresa Żulińska S.C. – pedagog katolicki na współczesne czasy”. *Pedagogika Katolicka* 13 (2013) nr 2: 193–195; Maria Loyola Opiela, „Wkład kobiet w rozwój teorii i praktyki wczesnej edukacji w Polsce XIX i XX wieku”. *Pedagogia Christiana* 34 (2014) nr 2: 111.

⁶ Wśród nich można wymienić: *Nauka moralności narodowej. Obowiązki Polki* (Lwów 1913¹, 1924², 1933³); *Z wychowawczej ideologii zmartwychwstańczej* (Włocławek 1933); *Wychowanie religijno-moralne dzieci w wieku szkolnym* (Poznań, 1936); *Matka-Obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci* (Lwów 1938¹, Katowice 1948²).

⁷ Na przykład: *Mały Jezus. Legendy i opowiadania z dzieciństwa Chrystusa Pana* (Lwów, 1907¹, 1910², 1912³, Poznań 1929⁴, 1949⁵); *Anioł Stróż* (Lwów, 1913¹, 1924², 1931³); *Hosanna. Chrystus i dzieci* (Poznań 1928¹, 1931²); *Oto Matka twoja* (Lwów 1913¹, 1927², Warszawa 1938³, Niepokalanów 1947⁴).

⁸ Barbara Żulińska, *Matka Antonina Soltan CR* (Rzym, 1955); *Matka Małgorzata Dąbrowska CR* (Rzym 1967).

Kornelia Maria (s. Laurenta) Skorska – tłumaczka klasycznych arcydzieł antycznych

W grupie zmartwychwstanek oddanych pracy naukowej warto wspomnieć o s. Laurencie Skorskiej, urodzonej 13 listopada 1884 roku w Młodowicach koło Przemyśla. Ukończyła studia z filologii klasycznej na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Następnie podjęła pracę w gimnazjum w Częstochowie. Do zgromadzenia wstąpiła w 1928 roku. Wyjechała do Rzymu, gdzie podjęła dalsze kształcenie i uzyskała doktorat z filologii klasycznej. Od 1930 roku aż do wybuchu wojny pracowała jako nauczycielka języka łacińskiego i wychowawczyni w zakładach zmartwychwstanek na warszawskim Żoliborzu. Posługiwała także w Radomiu i Wejherowie. Jednocześnie zajmowała się pracą naukową, czego owocem było kilka publikacji, głównie przekładów arcydzieł klasycznych. Kres tej działalności położyła postępująca choroba. Zmarła 14 czerwca 1967 roku w Warszawie⁹.

Siostra Laurenta dokonywała przekładów dzieł autorów klasycznych, które były publikowane w takich czasopismach jak „Przegląd Klasyczny”¹⁰ i „Kwartalnik Klasyczny”¹¹. Jako że była pierwszą osobą w Polsce, która tłumaczyła heksametrem, jej przekłady były bardzo cenione. Niestety większość jej prac zaginęła podczas II wojny światowej.

Zoe (s. Jozafata) Bogolubow – pedagożka zatroskana o los dziecka

Nowe kierunki w edukacji i wychowaniu dzieci wytyczyła również s. Jozafata Bogolubow, która przysła na świat 21 listopada 1885 roku w Słonimie, niedaleko Grodna. Jej ojciec był Tatarzem wyznania prawosławnego, matka zaś Polką, katoliczką. Dziewczynka została ochrzczona w Kościele prawosławnym, lecz w wieku 30 lat konwertowała na katolicyzm. Najpierw kształciła się w domu, potem w sześcioklasowym instytucie w Kazaniu. Od wczesnej młodości pracowała jako prywatna nauczycielka. Przez kilka lat zajmowała się dziećmi upośledzonymi. Założyła dwie szkoły pracy w Moskwie oraz szkołę w Ufie dla dzieci uzdolnionych artystycznie. W 1921 roku wraz z repatriantami przybyła do Polski. Siedem lat później, po zdaniu

⁹ *Nekrologi zmarłych Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa 1957–1967*, t. 3, b.m.w., b.r.w., 69–70.

¹⁰ Laurenta Skorska, „Orpheus i Eurydike”. *Przegląd Klasyczny* 1 (1935) nr 4: 223–235.

¹¹ Kornelia Skorska, „Phaethon”. *Kwartalnik Klasyczny* 5 (1931) nr 3–4: 415–423; Laurenta Skorska, „Niobe”. *Kwartalnik Klasyczny* 8 (1934) nr 1: 23–29.

egzaminu maturalnego, dołączyła do zgromadzenia. Pracowała jako nauczycielka robót ręcznych w szkole żoliborskiej.

W 1942 roku wraz z inną zmartwychwstanką, s. Anielą Józefowicz, założyła w Częstochowie konspiracyjną pracownię artystyczno-pedagogiczną dla dzieci i młodzieży – Eksperymentalny Ośrodek Pedagogiczny (tzw. Budę) – gdzie stosowała własne metody nauczania i wychowania. Tworzyła pomoce dydaktyczne, kierowała przygotowaniem ilustracji i projektowaniem książek, aby były jak najlepiej dostosowane do dziecięcej psychiki. Opracowała metodykę nauczania wszystkich przedmiotów szkolnych oraz tzw. metodę siedmiu alfabetów, przeznaczoną dla dzieci z problemami w nauce czytania. Równie mocno zależało jej na rozwoju religijnym podopiecznych. Znakomite rezultaty osiągała zarówno w pracy z dziećmi szczególnie uzdolnionymi, jak i zaniedbanymi oraz o trudnych charakterach. Wiedzę na temat wychowania czerpała głównie z własnych doświadczeń, przede wszystkim z obserwacji reakcji dzieci na różne sytuacje codzienności. Jej styl nauczania i wychowania częściowo odzwierciedlał nowe prądy pedagogiczne tamtego okresu, choć zasadne wydaje się też twierdzenie, iż był on w pewnym stopniu nowatorski. Wgląd w refleksje pedagogiczne zakonnic dają jej prace opublikowane wiele lat później¹². Warto dodać, że wraz z s. Anielą zainicjowała powstanie ośrodka sztuki religijnej – częstochowskiej Fabryki Wyrobów Ceramicznych „Czyn”¹³. Ostatnie lata życia spędziła w Warszawie, gdzie zmarła 16 marca 1955 roku¹⁴.

Janina Maria Franciszka (s. Teresa) Kalkstein – utalentowana pisarka i biografka zmartwychwstanek

Kolejną zmartwychwstanką oddaną pracy naukowej była s. Teresa Kalkstein. Urodziła się 18 sierpnia 1888 roku w Radzicu k. Lublina. Zdobyła wykształcenie pedagogiczne, teologiczne i psychologiczne, najpierw na uniwersytecie w szwajcarskim Fryburgu, a następnie na paryskiej Sorbonie. Do zgromadzenia została przyjęta przez bł. m. Celinę Borzęcką w 1911 roku. Osiem lat później wyjechała do Warszawy, gdzie do 1926 roku pełniła obowiązki dyrektorki seminarium nauczycielskiego, przełożonej domu i mistrzyni junioratu. Po podziale zgromadzenia na prowincje została wybrana pierwszą przełożoną prowincji polskiej, po rozdzieleniu

¹² Jozafata Bogolubow, *Poznaj swój temperament* (Warszawa: Apostolicum, 2001); *Pamiętnik nauczycielki* (Warszawa: Wydawnictwo Ikona 2013); *Tajemnica milczka* (Warszawa 2014); Jozafata Bogolubow, Anieli Józefowicz, *Chrześcijańska szkoła radości* (Warszawa: Wydawnictwo Ikona, 2012).

¹³ *Czyn-iąc piękno. Działalność częstochowskiej Fabryki Wyrobów Ceramicznych „Czyn”*, red. Rafał Mazur (Częstochowa 2022), 38–41.

¹⁴ *Nekrologi zmarłych Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa od stycznia 1891 do lipca 1956*, t. 1, b.m.w, b.r.w., 56–58.

zaś prowincji polskiej na dwie jednostki administracyjne mianowano ją przełożoną prowincji warszawskiej. W 1938 roku objęła urząd przełożonej generalnej zgromadzenia. W czasie niemalże 30-letniej posługi otworzyła placówki misyjne w Anglii, Kanadzie, Australii i Argentynie. Powołała w USA Mother Celine's House of Studies, afiliowane do Uniwersytetu Fordham w Nowym Jorku, gdzie siostry juniorystki odbywały formację zakonną, a jednocześnie przygotowywały się do pracy pedagogicznej. Było to przedsięwzięcie nowatorskie, a zatem wzorowały się na nim inne instytuty zakonne. W 1958 roku zainaugurowała w Polsce działalność Ośrodka Ascezy, Mistyki i Pedagogiki Zmartwychwstańskiej, którego celem było opracowanie i popularyzacja historii i duchowości zgromadzenia oraz pedagogiki zmartwychwstańskiej. W czasie II wojny światowej angażowała się w liczne akcje charytatywne na rzecz Polaków. Zmarła 25 grudnia 1980 roku w Rzymie¹⁵.

Spod pióra m. Teresy Kalkstein wyszły m.in. praca na temat założeń pedagogiki zmartwychwstańskiej¹⁶, rys dziejów zgromadzenia¹⁷, traktat o miłości w formie listu okólnego¹⁸, pierwsze obszernie życiorysy założycielek¹⁹ i zmarłej w opinii świętości młodej mistyczki s. Zofii Czarneckiej²⁰. Mimo że pozycje te nie zaliczają się do prac ściśle naukowych, były jednak oparte na materiałach archiwalnych i bez wątpienia przyczyniły się do poszerzenia wiedzy o zgromadzeniu i jego wybitnych członkiniach.

Maria (s. Antonina) Pisarska – badaczka historii i duchowości zgromadzenia

Osobą, która włożyła wiele wysiłku w ukazanie genezy powstania zgromadzenia i głównych założeń duchowości zmartwychwstańskiej, jest s. Antonina Pisarska, która przysłała na świat 3 czerwca 1906 roku we Lwowie. W rodzinnym mieście ukończyła studia polonistyczne na Uniwersytecie Jana Kazimierza. W 1932 roku uzyskała na tej uczelni stopień doktora. Do zgromadzenia wstąpiła w 1934 roku. Po pierwszych ślubach udała się do Warszawy, by nauczać języka polskiego w żoliborskich szkołach zmartwychwstanek. Następnie została nauczycielką w gimnazjum kupieckim w Częstochowie, potem w gimnazjum i liceum w Wejherowie

¹⁵ *Nekrologi*, Archiwum Generalne Sióstr Zmartwychwstanek w Rzymie (dalej: AGSZ), brak sygn.

¹⁶ Teresa Kalkstein, *System wychowawczy Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego i jego zadanie w dobie obecnej* (Poznań 1931).

¹⁷ T. Kalkstein, A. Kossowska, *Rys dziejów Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego* (Warszawa 1930).

¹⁸ Teresa Kalkstein, *List okólny o miłości* (Rzym 1950).

¹⁹ *Taż*, *Życie wewnętrzne Matki Celiny Borzęckiej* (Poznań 1936); *Matka Celina Borzęcka* (Rzym 1951); *Jadwiga Borzęcka Współfundatorka Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego* (Warszawa 1965).

²⁰ *Taż*, *Zmartwychwstanka. Wewnętrzne dzieje S. Zofii Czarneckiej CR* (Katowice 1933).

oraz w technikum handlowym w Częstochowie. Później wyjechała do Rzymu, aby podjąć pracę w kurii generalnej zgromadzenia. Zmarła w Wiecznym Mieście 3 kwietnia 1985 roku²¹.

Siostra Antonina Pisarska publikowała różne artykuły i dokonywała tłumaczeń z języków obcych. Jest autorką obszernego dzieła poświęconego historii i duchowości zgromadzenia. Omówiła w nim okoliczności narodzin nowej rodziny zakonnej, a także scharakteryzowała sylwetki założycielek i pierwszych przełożonych generalnych. Mowa o prawie czterystustronicowej pracy zatytułowanej „Powstanie i rozwój Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego na tle ascetyczno-mistycznego systemu życia wewnętrznego i jego odbicia w Regule Zgromadzenia” (Rzym 1960). Rozprawa została wydana przez Uniwersytet Gregoriański w roczniku *Sacrum Poloniae Millennium* – wielotomowym dziele poświęconym historii Kościoła w Polsce, przygotowywanym w ramach uczczenia tysiąclecia chrztu Polski.

Aniela Ewa (s. Maria Ewa) Rosier-Siedlecka – architektka dbająca o piękno przestrzeni sakralnej

Jedna ze zmartwychwstanków poświęciła się pracy naukowej w dziedzinie architektury. Była nią s. M. Ewa Rosier-Siedlecka, urodzona 12 maja 1916 roku w Beau Soleil we Francji. Po zakończeniu wojny przybyła do Polski. Rozpoczęła studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, które pomimo okupacji niemieckiej ukończyła, zdobywając dyplom inżyniera architekta. Z ramienia Służby Zwycięstwu Polski zaangażowała się w działalność konspiracyjną jako łączniczka i kolporterka; służyła też w plutonie sanitarnym. Za pracę na rzecz wyzwolenia ojczyzny otrzymała Krzyż Walecznych, Krzyż Armii Krajowej oraz medal „Polska Swemu Obrońcy”. W 1945 roku rozpoczęła pracę w Biurze Odbudowy Stolicy oraz na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej, najpierw jako asystentka, a później adiunktka.

Po wstąpieniu do zgromadzenia (1954) kontynuowała pracę w zawodzie. Należała do Komisji Episkopatu Polski ds. sztuki sakralnej oraz komisji diecezjalnej zajmującej się estetyką obiektów sakralnych, znalazła się też w gronie zespołu sędziowskiego Komisji Sądów Konkursowych Stowarzyszenia Architektów Polskich. Zainteresowana zmianami, jakie wywołały w architekturze sakralnej reformy II soboru watykańskiego, kilkakrotnie wyjeżdżała za granicę w celach badawczych. Zebrane podczas podróży materiały wykorzystywała do napisania rozprawy, na podstawie której w 1976 roku uzyskała doktorat w Akademii Teologii Katolickiej

²¹ *Nekrologi*, AGSZ.

w Warszawie (obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego)²². W pracy tej przedstawiła i usystematyzowała nowe rozwiązania architektoniczne, jakie zastosowano w 556 kościołach wybudowanych głównie w Europie w okresie 1962–1975. W latach siedemdziesiątych była wykładowczynią na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim oraz w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Przez dwa lata pracowała również w Instytucie Tomistycznym. Prowadziła kursy plastyczne oraz wykłady i konwersatoria związane z tematyką architektoniczną i liturgiczną. Publikowała artykuły w różnych czasopismach, m.in. w „Ateneum Kapłańskim”²³ i „Przewodniku Katolickim”²⁴. Projektowała kaplice (te już istniejące adaptowała do posoborowej liturgii) oraz ołtarze, herby biskupie, obwoluty książek, szatę graficzną Mszału Rzymskiego, plakaty dla Instytutu Prymasowskiego, Wydziału Maryjnego i na uroczystości na Jasnej Górze. Brała aktywny udział w sympozjach ogólnopolskich i francuskich. Zmarła 22 lutego 1989 roku w Otwocku²⁵.

Krystyna (s. Maria Gabriela) Zięba – teolożka zaangażowana w pracę duszpasterską wśród studentów

Publikacje zmartwychwstanek niejednokrotnie dotyczyły również zagadnień teologicznych. Autorką prac zaliczanych do tej dziedziny nauki jest s. M. Gabriela Zięba, która przysłała na świat 27 października 1924 roku w Sosnowcu. Do zgromadzenia wstąpiła w 1948 roku. Ukończyła studia magisterskie i doktoranckie z teologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Poza pracą naukową katechizowała młodzież w warszawskim liceum zmartwychwstanek i w stołecznych parafiach. Angażowała się też w pracę duszpasterską w parafialnych ośrodkach akademickich. Zmarła 21 października 2007 roku w Warszawie²⁶.

W swojej rozprawie doktorskiej zatytułowanej „Ewolucja duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego” (Warszawa 2000) s. M. Gabriela Zięba omówiła główne elementy duchowości zmartwychwstańskiej. Ponadto przeanalizowała zmiany, jakich dokonano w Konstytucjach zgromadzenia ze względu na zmieniające się prawo kościelne. Ukazała też, jak w toku lat kształtowała się tożsamość zmartwychwstanek. Praca ta powstała w odpowiedzi na soborowe wezwanie do przystosowanej

²² Ewa Rosier-Siedlecka, *Posoborowa architektura sakralna. Aktualne problemy projektowania architektury kościelnej* (Lublin: RW KUL, 1979).

²³ Ewa Rosier-Siedlecka, „Sakramentologia. Przegląd bibliograficzny”. *Ateneum Kapłańskie* 68 (1965) nr 1–2: 112–126; „Inspiracje w polskiej architekturze. Stan i potrzeby”. *Ateneum Kapłańskie* 81 (1989) nr 2–3: 180–195.

²⁴ Taż, „Najnowsze tendencje i osiągnięcia architektury sakralnej we Francji”. *Przewodnik Katolicki* 5 (1970): 43–43; „Nowe kościoły Rzymu”. *Przewodnik Katolicki* 76 (1970): 141.

²⁵ „Biogram s. Marii Ewy Rosier-Siedleckiej CR”. *Surrexit* 3 (2012): 41–44.

²⁶ *Nekrologi*, AGSZ.

do współczesności odnowy życia zakonnego, która miała się dokonać przez powrót do Ewangelii i ducha założycieli. Na uwagę zasługuje fakt umieszczenia w aneksie książki tekstu pierwszych Konstytucji z 1895 roku. Poza tym siostra napisała kilka innych prac przeznaczonych jednak do użytku wewnętrznego zgromadzenia.

Aniela Regina (s. Maria Euzebia) Wójcik – autorka pracy o dziejach polskich prowincji zmartwychwstanek

W grupie zmartwychwstanek mających na swoim koncie publikację naukową na wspomnienie zasługuje także s. M. Euzebia Wójcik, która przyszła na świat 7 września 1927 roku w Brześciu nad Bugiem. Do zgromadzenia wstąpiła w 1949 roku. Ukończyła kurs katechetyczny na Wydziale Teologii Katolickiej przy Uniwersytecie Warszawskim oraz studia podyplomowe w Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Pracowała jako nauczycielka i wychowawczyni w żoliborskich szkołach zgromadzenia. W latach 1957–1973 była dyrektorką Państwowej Szkoły Specjalnej w Mocarzewie. Przez wiele lat pełniła obowiązki przełożonej lokalnej oraz radnej prowincjalnej. Zmarła 6 lutego 2012 roku w Warszawie²⁷.

Choć s. M. Euzebia Wójcik jest autorką tylko jednej pracy naukowej, to publikacja ta jest na tyle ważna, że nie sposób pominąć jej w tym zestawieniu. Mowa o opracowaniu dotyczącym historii prowincji polskich w czasie okupacji hitlerowskiej wydanym w serii „Żeńskie Zgromadzenia Zakonne w Polsce 1939–1947”²⁸. Autorka przedstawiła w nim dzieje placówek zmartwychwstanek na terenie prowincji warszawskiej i poznańskiej oraz losy siostr w czasie wojennej zawieruchy. Scharakteryzowała m.in. związaną z wojną migrację siostr oraz formy działalności apostołskiej poszczególnych domów. Bez wątpienia publikacja ta stanowi ważną pozycję w bibliografii zmartwychwstanek.

Lucyna (s. Maria Lucyna) Mistecka – dokumentalistka historii zgromadzenia

Do grona osób, które wniosły znaczący wkład w obecny stan wiedzy na temat historii polskich zgromadzeń zakonnych należy s. Maria Lucyna Mistecka, urodzona 28 października 1930 roku w Natalinie na Wileńszczyźnie. Po ukończeniu dwuletniej szkoły pielęgniarstwa dziecięcego podjęła pracę w szpitalu w Radomiu. Do

²⁷ *Nekrologi*, AGSZ.

²⁸ Aniela Wójcik, „Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa”. W: *Żeńskie Zgromadzenia Zakonne w Polsce 1939–1947*, red. Adam Chruszczewski, Krystyna Dębowska, Piotr Gach, t. 16 (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2002), 7–144.

zgromadzenia wstąpiła w 1955 roku. Ukończyła studia magisterskie z teologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. W 1974 roku rozpoczęła na tej samej uczelni studia doktoranckie z historii Kościoła, zwieńczone uzyskaniem stopnia naukowego. Następnie podjęła pracę w ośrodku Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne. Zmarła 10 lutego 2005 roku w Częstochowie²⁹.

Wiele wysiłku s. M. Lucyna Mistecka włożyła w przygotowanie do druku pism i korespondencji Celiny i Jadwigi Borzęckich. Napisała także kilkanaście artykułów dotyczących historii zgromadzenia, opublikowanych w czasopiśmie naukowych oraz monografiach wieloautorskich³⁰. Jej prace opierały się na materiałach źródłowych, a ich powstanie poprzedzała dokładna i szeroko zakrojona kwerenda archiwalna. Ma to szczególne znaczenie w obliczu faktu, że sięgała po dokumenty niedostępne dla badaczy spoza klasztoru. Do jej najważniejszych prac należy książka zatytułowana *Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w czasie powstania warszawskiego* (Lublin 1980), napisana z okazji obchodzonego dwa lata wcześniej jubileuszu 75-lecia pracy zmartwychwstanek w stolicy. Warto zaznaczyć, że była to pierwsza monografia dotycząca losów wspólnot zakonnych podczas powstania. Siostra zwróciła w niej uwagę na udział zakonnice w walce o niepodległość, o czym w tamtym czasie nie zawsze się mówiło. Bez wątpienia stało się to cennym uzupełnieniem obrazu powstańczej Warszawy. Inną, nie mniej znaczącą pracę stanowiła wydana trzy lata później rozprawa doktorska *Zmartwychwstanki w okupowanej Polsce 1939–1945* (Warszawa 1983). Licząca ponad 270 stron dysertacja była pierwszą próbą ukazania życia i działalności zmartwychwstanek w czasie okupacji hitlerowskiej oraz uzupełnieniem wcześniejszej publikacji skoncentrowanej na okresie powstania warszawskiego. Także w tym przypadku można stwierdzić, że było to dzieło nowatorskie i niekonwencjonalne, wykraczające poza typową tematykę prac związanych z historią żeńskich zgromadzeń zakonnych. Poczesne miejsce w dorobku naukowym s. M. Lucyny zajmuje ponadto obszerna trzypięciotomowa monografia zatytułowana *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991* (Lublin 1999, 2000, 2002) – kompleksowe studium historii zgromadzenia na tle zmieniających się epok, uwzględniające klasztory zlokalizowane nie tylko na terenie Europy, lecz także Ameryki Północnej i Południowej oraz Australii³¹.

²⁹ *Nekrologi*, AGSZ.

³⁰ Między innymi: Maria Lucyna Mistecka, „Droga Oswalda Rufeisena do kapłaństwa”. *Chrześcijanin w Świecie* 69 (1978): 54–71; „Pamięci Siostry Alicji Kotowskiej”. *Chrześcijanin w Świecie* 83 (1979): 17–23; „Zakonnice w obronie Żydów”. *Chrześcijanin w Świecie* 81 (1979): 51–59; „Samarytanka Żoliborza. Siostra Maria Janina Łabęcka CR”. *Chrześcijanin w Świecie* 163 (1987): 94–100; „Zakony żeńskie w życiu religijnym okupowanej Polski”. W: *Życie religijne w Polsce pod okupacją hitlerowską 1939–1945*, red. Zygmunt Zieliński (Warszawa: ODiSS, 1982), 795–811; „Stosunki społeczno-religijne na przełomie XIX i XX wieku w korespondencji sióstr zmartwychwstanek”. W: *Kościół i społeczności*, red. Jan Walkusz (Lublin: RW KUL, 1993), 69–78.

³¹ Małgorzata Stopikowska, „[Recenzja] *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991*, t. 2, Maria Lucyna Mistecka, Lublin 2000”. *Saeculum Christianum* 11 (2004) nr 2: 281–283; Ireneusz Korzeniowski,

Teresa Elżbieta (s. Maria Deodata) Kunderewicz – specjalistka z zakresu prawa kanonicznego

Zmartwychwstanki mają w swoich szeregach także przedstawicielkę nauk prawnych, s. M. Deodată Kunderewicz – córkę prof. Cezarego Kunderewicza, historyka prawa i myśli politycznej – urodzoną 11 maja 1940 roku w Warszawie. W latach 1958–1963 studiowała prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Następnie odbyła aplikację arbitrażową i uzyskała dyplom radcy prawnego. Do zgromadzenia wstąpiła w 1968 roku. Ukończyła zaocznie studia magisterskie z prawa kanonicznego w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, później, w 1978 roku, obroniła pracę doktorską na tej uczelni. Ze względu na znajomość języków obcych podróżowała po świecie, służąc zgromadzeniu swoją wiedzą, zwłaszcza w sprawach związanych z nabywaniem i sprzedażą nieruchomości. W latach 1980–1986 radna generalna, przez lata przełożona kilku klasztorów, wieloletnia dyrektorka stowarzyszenia Apostołów Zmartwychwstania we Włoszech i w Polsce. Po ukończeniu w Rzymie kursu dla postulatorów spraw beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych przez 11 lat, aż do momentu ogłoszenia dekretów o heroicznosci cnót, zajmowała się procesami beatyfikacyjnymi założycielek zgromadzenia, Celiny i Jadwigi Borzęckich³².

Poza innymi obowiązkami s. M. Deodata Kunderewicz znajdowała też czas na działalność naukową. Wśród jej prac na szczególną uwagę zasługują zwłaszcza trzy artykuły opublikowane w czasopismach naukowych. W pierwszym z nich poruszyła problematykę opieki kobiet nad dziećmi w prawie rzymskim³³. Dwa następne (dotyczące rozporządzeń testamentowych i darowizn na cele dobroczynne w prawie justyniańskim) powstały na podstawie jej pracy doktorskiej i zostały opublikowane najpierw w czasopiśmie o światowej renomie – „*Studia et Documenta Historiae et Iuris*” – wydawanym przez Uniwersytet Laterański³⁴, następnie w polskim czasopiśmie „*Prawo Kanoniczne*”³⁵.

„[Recenzja] Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991, t. 2, Maria Lucyna Mistecka, Lublin 2000”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 75 (2001): 450–452.

³² Maria Zabłocka, „Warszawskie wspomnienia o profesorze Cezarym Kunderewiczu”. *Studia Prawno-Ekonomiczne* 122 (2022): 75–76.

³³ Teresa Kunderewicz, „Geneza opieki kobiety nad dziećmi w prawie rzymskim”. *Prawo Kanoniczne* 23 (1980) nr 3–4: 287–297.

³⁴ Teresa Kunderewicz, „Disposizioni testamentarie e donazioni a scopo di beneficenza nel diritto giustiniano”. *Studia et Documenta Historiae et Iuris* 47 (1981): 47–92.

³⁵ Teresa Kunderewicz, „Nauka Ojców Kościoła w przedmiocie rozporządzeń testamentowych i darowizn na cele dobroczynne”. *Prawo Kanoniczne* 25 (1982) nr 1–2: 309–323.

Urszula (s. Urszula) Grzymska – biblistka oddana katechizacji młodzieży

Jedna z sióstr swoją pracę naukową poświęciła najważniejszej księdze chrześcijaństwa, jaką jest Pismo Święte, oraz związanym z nią zagadnieniom teologii biblijnej. Mowa o s. Urszuli Grzymskiej, urodzonej 4 sierpnia 1952 roku w Łodzi. Do wspólnoty zmartwychwstanek dołączyła w 1972 roku. Studiowała teologię w Akademii Teologii Katolickiej. Następnie podjęła pracę jako katechetka. W 1996 roku uzyskała stopień doktora nauk biblijnych na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W tym samym roku ukończyła studia z prawa kanonicznego. Pracowała w warszawskiej Kurii Polowej jako redaktorka gazety „Nasza Służba” oraz w Sekretariacie Episkopatu Polski, w komisji przygotowującej pielgrzymkę Jana Pawła II do ojczyzny w 1999 roku. Przez lata posługiwała także w charakterze przełożonej lokalnej, radnej i sekretarki prowincjalnej. Zmarła 27 stycznia 2022 roku w Mocarzewie³⁶.

W rozprawie doktorskiej zatytułowanej *Elementy paschalnej radości w Magnificat* (Kraków–Radom 1998) s. Urszula Grzymska dokonała analizy wątków paschalnych obecnych w Kantyku Maryi. Nie tylko omówiła problematykę historyczno-literacką hymnu i przeprowadziła niezbędne badania egzegetyczno-filologiczne, lecz także zaproponowała własne tłumaczenie tej pieśni. Celem pracy, wskazanym przez autorkę, było pogłębienie duchowości zgromadzenia, skoncentrowanej wokół tajemnicy paschalnej. Publikacja ta, łącznie z innymi artykułami³⁷ tej siostry, stanowi cenne uzupełnienie dorobku naukowego zmartwychwstanek.

Eleonora (s. Eleonora) Henschke – badaczka historii zgromadzenia i postulatów pedagogicznych zmartwychwstanek

Kilka cennych publikacji naukowych wyszło spod pióra s. Eleonory Henschke, która przyszła na świat 3 lutego 1935 roku w Żukowie. Do zgromadzenia wstąpiła w 1953 roku. W latach 1955–1960 była dyrektorką i nauczycielką w przedszkolu Caritas w Poznaniu, następnie przez 11 lat zajmowała się katechizacją parafialną.

³⁶ *Nekrologi*, AGSZ.

³⁷ Przykładowo: „Radosny efekt paruzji w Listach św. Pawła do Tesaloniczan”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 47 (1994) nr 4: 247–255; „Misterium Paschalne sercem duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstanek”. W: *Matka Celina Borzęcka*, red. Stanisław Cader (Kęty 2007), 17–40.

Ukończyła studia magisterskie w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, a w 1980 roku obroniła tam doktorat. Uczestniczyła w powołaniu poznańskiego ośrodka katechetycznego zgromadzenia i została jego przewodniczącą. Organizowała kursy katechetyczne dla zmartwychwstank i osób spoza klasztoru. Przez 6 lat kierowała stowarzyszeniem Apostolek Zmartwychwstania. Była organizatorką i wieloletnią dyrektorką koedukacyjnego Liceum Ogólnokształcącego im. Matki Jadwigi Borzęckiej w Poznaniu, gdzie podjęła się także nauczania religii³⁸.

Siostra Eleonora Henschke jest autorką kilku ważnych prac naukowych z zakresu pedagogiki i historii zgromadzenia. Na uwagę zasługują zwłaszcza dwie książki. Pierwsza z nich, zatytułowana *W stronę pełni człowieczeństwa. Celina Borzęcka pedagog i krzewiciel oświaty* (Poznań 2010), nadal pozostaje jedyną próbą kompleksowego opracowania spuścizny pedagogicznej założycielki zgromadzenia (inne prace to publikacje biograficzne). Autorka przedstawiła w niej postulaty pedagogiczne bł. Celiny, stosowane przez nią metody wychowawcze oraz podjęte formy działalności apostołskiej. Wszystko to z uwzględnieniem kontekstu historycznego i ówczesnych prądów pedagogicznych. W drugiej monografii, *Życie i działalność Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1919–1992* (Poznań 2016), autorka opisała przebieg kształcenia oraz wychowania dzieci i młodzieży w wybranych placówkach, omówiła wznowienie działalności edukacyjno-wychowawczej zmartwychwstank po brutalnym przezwyciężeniu jej na skutek wybuchu wojny, a także przedstawiła kulisy zmagania z władzą komunistyczną oraz zmiany, do jakich doszło w zgromadzeniu w wyniku reform II soboru watykańskiego³⁹. Siostra Eleonora ma w swoim dorobku również kilka artykułów naukowych oraz rozdziałów w monografiach. Porusza w nich problematykę związaną z historią zgromadzenia, a zwłaszcza z działalnością pedagogiczną zmartwychwstank⁴⁰. O szczególnych walorach naukowych jej publikacji świadczą liczne odniesienia do źródeł archiwalnych.

³⁸ Grzegorz Polak, *Kto jest kim w Kościele* (Warszawa: Katolicka Agencja Informacyjna, 1999), 123–124.

³⁹ Joanna Pyszna, „[Recenzja] *Życie i działalność Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1919–1992, Eleonora Henschke, Poznań 2016*”. *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura* 18 (2019): 207–214.

⁴⁰ Na przykład: „Nauczanie twórcze w działalności pedagogicznej Zoe Bogolubow (S. Jozafaty CR)”. *Studia Katechetyczne* 2 (1980): 193–367; „Formy działalności dydaktyczno-wychowawczej Sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Polsce w latach 1918–1939”. *Nasza Przyszłość* 63 (1985): 173–227; „Twórczość i działalność pedagogiczna sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Polsce w latach 1918–1939”. *Studia Katechetyczne* 5 (1987): 157–292; „Pedagogia zmartwychwstank”. W: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, red. Janina Kostkiewicz, Kazimierz Misiaszek, t. 2 (Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2013), 301–344; „Wychowanie i kształcenie sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1919–1939”. *Nasza Przyszłość* 126 (2016): 321–375.

Wiesława (s. Maria Izabella) Tomaszewska – literaturoznawczyni z tytułem profesora nadzwyczajnego

Pokaźny dorobek naukowy jest domeną s. Marii Izabelli Tomaszewskiej, urodzonej 21 listopada 1956 roku w Sochaczewie, która dołączyła do zgromadzenia w 1975 roku. Studiowała filologię polską na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Na tej samej uczelni ukończyła studia doktoranckie z literaturoznawstwa. Rozprawę doktorską poświęciła twórczości krytyka literackiego, eseisty i prozaika Andrzeja Kijowskiego⁴¹. W 2012 roku habilitowała się na podstawie dysertacji omawiającej metafizyczne i religijne aspekty prozy Włodzimierza Odojewskiego⁴² oraz otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego. Od roku 1999 pracuje na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, obecnie kieruje Zakładem Teorii Literatury. Jest członkinią Rady Języka Polskiego i Komisji Języka Religijnego Polskiej Akademii Nauk⁴³.

Publikacje naukowe Wiesławy Tomaszewskiej koncentrują się wokół badań nad historią i teorią literatury, polską literaturą powojenną, współczesną literaturą religijną oraz kulturą Kresów Wschodnich. W pracy naukowej siostra chętnie zajmuje się również aspektem metafizycznym literatury, związkami między filozofią a literaturą, historią krytyki literackiej, genologią, tematologią oraz poetyką tekstów prozatorskich, paraliterackich i użytkowych. Wśród jej tekstów naukowych znajdują się także prace związane z kulturą literacką polskich żeńskich zgromadzeń zakonnych⁴⁴. W swojej najnowszej monografii, będącej przyczynkiem do badań nad wkładem żeńskich zgromadzeń zakonnych w rozwój kultury literackiej na Kresach Rzeczypospolitej, przeanalizowała twórczość dramatopisarską s. Marii Gertrudy Skórzewskiej, niepokalanki⁴⁵. Warto dodać, że s. M. Izabella Tomaszewska była pomysłodawczynią i redaktorką złożonej z sześciu tomów serii wydawniczej „Studia o Kijowskim” (2001–2016). Ma na swoim koncie ponad

⁴¹ Wiesława Tomaszewska, *Między ideą a rzeczywistością. Andrzeja Kijowskiego wizja literatury* (Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2002).

⁴² *Taż*, *Metafizyczne i religijne. Problem subtematu w dziele literackim na przykładzie prozy kresowej Włodzimierza Odojewskiego* (Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2011).

⁴³ „Tomaszewska Wiesława Maria [biogram]”. W: *Kronika Nauki Polskiej 2011–2014*, red. Krzysztof Pikoń, Agnieszka Sokołowska, Krystyna Pikoń (Gliwice: Wydawnictwo Helion, 2015), 616.

⁴⁴ Przykładowe prace: *Andrzej Kijowski. Biografia – bibliografia – recepcja. Studium dokumentacyjne* (Warszawa: Wydawnictwo UKSW 2005); „Jakości metafizyczne w dziele sztuki literackiej i ich poznawanie”. *Studia Philosophiae Christianae* 50 (2014) nr 2: 125–144; „Współczesny apokryf literacki: problem tożsamości gatunku”. W: *W kręgu apokryfów*, red. Edward Jakiel, Janusz Mosakowski (Gdańsk: Wydawnictwo UG, 2015), 15–32; „Biblioteka i oficyna wydawnicza w Jazłowcu. Wstępne rozpoznania”. W: *Kolekcjonerzy, zbieracze, kwestarze w literaturze i kulturze XIX i XX wieku*, red. Beata K. Obsulewicz, Monika Kulesza, Joanna Lekan-Mrzewka (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016), 291–307.

⁴⁵ Wiesława Tomaszewska, *Margert. W kręgu dramatów Marii Gertrudy Skórzewskiej (1846–1928). Studia i szkice* (Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2022).

sto prac, co stanowi dowód jej znaczącego i niepodważalnego wkładu w rozwój polskiej humanistyki.

Zakończenie

W ciągu ostatnich 130 lat siostry zmartwychwstanki zajmowały się nie tylko działalnością oświatową i wychowawczą, z czym są zazwyczaj kojarzone, ale oddawały się też pracy naukowej. Czyniły to, nie mając na celu jedynie uzyskania stopni i tytułów naukowych, ale traktując tę aktywność jako formę służby Bogu i ludziom, Kościołowi i zgromadzeniu. Chętnie publikowały swoje badania, czego dowodem są niezliczone prace w zakresie historii, filologii klasycznej, filologii polskiej, teologii, pedagogiki, prawa i architektury. Nie sposób przedstawić całego dorobku naukowego zmartwychwstank w jednym artykule, ani wymienić wszystkich sióstr, które wniosły wkład w rozwój nauki. Z pewnością temat ten zasługuje na szczególne opracowanie. O ile bowiem pojawiają się rozprawy naukowe obrazujące aktywność naukową duchownych, o tyle brakuje prac ukazujących wkład w naukę kobiet konsekrowanych. Wszechstronna i godna uwagi twórczość polskich zakonnic nie jest, jak dotąd, powszechnie znana ani należycie doceniana, stąd nadzieja, że niniejszy artykuł będzie impulsem do zainteresowania współczesnych badaczy tym zagadnieniem.

S t r e s z c z e n i e: W artykule zaprezentowano sylwetki 13 zmartwychwstank zasłużonych na polu nauki: s. Jozafaty Bogolubow, s. Urszuli Grzymiskiej, s. Eleonory Henschke, s. Teresy Kalkstein, s. M. Deodaty (Teresy) Kunderewicz, s. M. Lucyny Misteckiej, s. Antoniny Pisarskiej, s. M. Ewy Rosier-Siedleckiej, s. Laurenty (Kornelii Marii) Skorskiej, s. M. Izabelli (Wiesławy) Tomaszewskiej, s. M. Euzebiei (Anieli) Wójcik, s. M. Gabrieli Zięby oraz s. Barbary Żulińskiej. Wymienione siostry są autorkami wielu specjalistycznych prac z historii, filologii klasycznej, filologii polskiej, teologii, pedagogiki, prawa i architektury, wydanych w formie osobnych publikacji, jako część monografii wieloautorskich lub w postaci artykułów zamieszczonych w polskich i zagranicznych czasopismach naukowych. Wkład sióstr zmartwychwstank w rozwój nauki jest znaczący i niekwestionowany, co starano się udowodnić w tym artykule.

S ł o w a k l u c z o w e: kobiety w nauce, polskie naukowczynie, uczone zakonnice, zmartwychwstanki

Bibliografia

- „Biogram s. Barbary Żulińskiej CR”. *Surrexit* 4 (2012): 47–50.
„Biogram s. Marii Ewy Rosier-Siedleckiej CR”. *Surrexit* 3 (2012): 41–44.
Bogolubow, Jozafata. *Pamiętnik nauczycielki*. Warszawa: Wydawnictwo Ikona, 2013.

- Bogolubow, Jozafata. *Poznaj swój temperament*. Warszawa: Apostolicum, 2001.
- Bogolubow, Jozafata. *Tajemnica milczka*. Warszawa 2014.
- Bogolubow, Jozafata, Józefowicz, Aniela. *Chrześcijańska szkoła radości*. Warszawa: Wydawnictwo Ikona, 2012.
- Czyn-iąc piękno. Działalność częstochowskiej Fabryki WYROBÓW Ceramicznych „Czyn”*, red. Rafał Mazur. Częstochowa 2022.
- Grzyska, Urszula. *Elementy paschalnej radości w Magnificat*. Kraków–Radom, 1998.
- Grzyska, Urszula. „Misterium Paschalne sercem duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstaniek”. W: *Matka Celina Borzęcka*, red. Stanisław Cader, 17–40. Kęty 2007.
- Grzyska, Urszula. „Radosny efekt paruzji w Listach św. Pawła do Tesaloniczan”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 47 (1994) nr 4: 247–255.
- Henschke, Eleonora. „Formy działalności dydaktyczno-wychowawczej Sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Polsce w latach 1918–1939”. *Nasza Przeszość* 63 (1985): 173–227.
- Henschke, Eleonora. „Nauczanie twórcze w działalności pedagogicznej Zoe Bogolubow (S. Jozafaty CR)”. *Studia Katechetyczne* 2 (1980): 193–367.
- Henschke, Eleonora. „Pedagogia zmartwychwstaniek”. W: *Pedagogie katolickich zgromadzeń zakonnych. Historia i współczesność*, t. 2., red. Janina Kostkiewicz, Kazimierz Misiaszek, 301–344. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2013.
- Henschke, Eleonora. „Twórczość i działalność pedagogiczna sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Polsce w latach 1918–1939”. *Studia Katechetyczne* 5 (1987): 157–292.
- Henschke, Eleonora. „Wychowanie i kształcenie sióstr Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1919–1939”. *Nasza Przeszość* 126 (2016): 321–375.
- Henschke, Eleonora. *W stronę pełni człowieczeństwa. Celina Borzęcka pedagog i krzewiciel oświaty 1833–1913*. Poznań 2010.
- Henschke, Eleonora. *Życie i działalność Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1919–1992*. Poznań, 2016.
- Kalkstein, Teresa. *Jadwiga Borzęcka Współfundatorka Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego*. Warszawa 1965.
- Kalkstein, Teresa. *List okólny o miłości*. Rzym 1950.
- Kalkstein, Teresa. *Matka Celina Borzęcka*. Rzym 1951.
- Kalkstein, Teresa. *System wychowawczy Zgromadzenia Zmartwychwstania Pańskiego i jego zadanie w dobie obecnej*. Poznań 1931.
- Kalkstein, Teresa. *Zmartwychwstanka. Wewnętrzne dzieje S. Zofii Czarneckiej CR*. Katowice 1933.
- Kalkstein, Teresa. *Życie wewnętrzne Matki Celiny Borzęckiej*. Poznań 1936.
- Kalkstein, Teresa, Kossowska, Amata. *Rys dziejów Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego*. Warszawa 1930.
- Korzeniowski, Ireneusz. „[Recenzja] Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991, t. 2, Maria Lucyna Mistecka, Lublin 2000”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 75 (2001): 450–452.
- Kowalska-Różyło, Anna. „Siostra Barbara Teresa Żulińska S.C. – pedagog katolicki na współczesne czasy”. *Pedagogika Katolicka* 13 (2013) nr 2: 191–2010.
- Kunderewicz, Teresa. „Disposizioni testamentarie e donazioni a scopo di beneficenza nel diritto giustiniano”. *Studia et Documenta Historiae et Iuris* 47 (1981): 47–92.
- Kunderewicz, Teresa. „Geneza opieki kobiety nad dziećmi w prawie rzymskim”. *Prawo Kanoniczne* 23 (1980) nr 3–4: 287–297.
- Kunderewicz, Teresa. „Nauka Ojców Kościoła w przedmiocie rozporządzeń testamentowych i darowizn na cele dobroczynne”. *Prawo Kanoniczne* 25 (1982) nr 1–2: 309–323.

- Mistecka, Maria Lucyna. „Droga Oswalda Rufeisena do kapłaństwa”. *Chrześcijanin w Świecie* 69 (1978): 54–71.
- Mistecka, Maria Lucyna. „Pamięci Siostry Alicji Kotowskiej”. *Chrześcijanin w Świecie* 83 (1979): 17–23.
- Mistecka, Maria Lucyna. „Samarytanka Żoliborza. Siostra Maria Janina Łabęcka CR”. *Chrześcijanin w Świecie* 163 (1987): 94–100.
- Mistecka, Maria Lucyna. „Stosunki społeczno-religijne na przełomie XIX i XX wieku w korespondencji siostr zmartwychwstank”. W: *Kościół i społeczność*, red. Jan Walkusz, 69–78. Lublin: RW KUL, 1993.
- Mistecka, Maria Lucyna. „Zakonnice w obronie Żydów”. *Chrześcijanin w Świecie* 81 (1979): 51–59.
- Mistecka, Maria Lucyna. „Zakony żeńskie w życiu religijnym okupowanej Polski”. W: *Życie religijne w Polsce pod okupacją hitlerowską 1939–1945*, red. Zygmunt Zieliński, 795–811. Warszawa: ODiSS, 1982.
- Mistecka, Maria Lucyna. *Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w czasie Powstania Warszawskiego*. Lublin: RW KUL, 1980.
- Mistecka, Maria Lucyna. *Zmartwychwstanki w okupowanej Polsce 1939–1945*. Warszawa: ODiSS, 1983.
- Mistecka, Maria Lucyna. *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991*, t. 1. Lublin 1999.
- Mistecka, Maria Lucyna. *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991*, t. 2. Lublin 2000.
- Mistecka, Maria Lucyna. *Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991*, t. 3. Lublin 2002.
- Nekrologi zmarłych Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa od stycznia 1891 do lipca 1956*, t. 1, b.m.w, b.r.w.
- Nekrologi zmarłych Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa 1957–1967*, t. 3, b.m.w, b.r.w.
- Nekrologi*, Archiwum Generalne Sióstr Zmartwychwstank w Rzymie (AGSZ).
- Opiela, Maria Loyola. „Wkład kobiet w rozwój teorii i praktyki wczesnej edukacji w Polsce XIX i XX wieku”. *Pedagogia Christiana* 34 (2014) nr 2: 101–119.
- Pisarska, Antonina. „Powstanie i rozwój Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego na tle ascetyczno-mistycznego systemu życia wewnętrznego i jego odbicia w Regule Zgromadzenia”. *Sacrum Poloniae Millenium* 8 (1960): 145–378.
- Polak, Grzegorz. *Kto jest kim w Kościele*. Warszawa: Katolicka Agencja Informacyjna, 1999.
- Pyszna, Joanna. „[Recenzja] Życie i działalność Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego w Archidiecezji Poznańskiej w latach 1919–1992, Eleonora Henschke, Poznań 2016”. *Kościół w Polsce. Dzieje i kultura* 18 (2019): 207–214.
- Rosier-Siedlecka, Maria Ewa. „Inspiracje w polskiej architekturze. Stan i potrzeby”. *Ateneum Kapłańskie* 81 (1989) nr 2–3: 180–195.
- Rosier-Siedlecka, Maria Ewa. „Najnowsze tendencje i osiągnięcia architektury sakralnej we Francji”. *Przewodnik Katolicki* 5 (1970): 43–43.
- Rosier-Siedlecka, Maria Ewa. „Nowe kościoły Rzymu”. *Przewodnik Katolicki* 76 (1970): 141.
- Rosier-Siedlecka, Maria Ewa. „Sakramentologia. Przegląd bibliograficzny”. *Ateneum Kapłańskie* 68 (1965) nr 1–2: 112–126.
- Rosier-Siedlecka, Maria Ewa. *Posoborowa architektura sakralna. Aktualne problemy projektowania architektury kościelnej*. Lublin: RW KUL, 1979.
- Skorska, Laurenta. „Niobe”. *Kwartalnik Klasyczny* 8 (1934) nr 1: 23–29.
- Skorska, Laurenta. „Orpheus i Eurydike”. *Przegląd Klasyczny* 1 (1935) nr 4: 223–235.
- Skorska, Kornelia. „Phaethon”. *Kwartalnik Klasyczny* 5 (1931) nr 3–4: 415–423.
- Stopikowska, Małgorzata. „[Recenzja] Zmartwychwstanki. Charyzmat i dzieje 1891–1991, t. 2, Maria Lucyna Mistecka, Lublin 2000”. *Saeculum Christianum* 11 (2004) nr 2: 281–283.

- „Tomaszewska Wiesława Maria [biogram]”. W: *Kronika Nauki Polskiej 2011–2014*, red. Krzysztof Pikoń, Agnieszka Sokołowska, Krystyna Pikoń. Gliwice: Wydawnictwo Helion, 2015.
- Tomaszewska, Wiesława. *Andrzej Kijowski. Biografia – bibliografia – recepcja. Studium dokumentacyjne*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2005.
- Tomaszewska, Wiesława. „Biblioteka i oficyna wydawnicza w Jazłowcu. Wstępne rozpoznania”. W: *Kolekcjonerzy, zbieracze, kwaterze w literaturze i kulturze XIX i XX wieku*, red. Beata K. Obsolesiewicz, Monika Kulesza, Joanna Lekan-Mrzewka, 291–307. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2016.
- Tomaszewska, Wiesława. „Jakości metafizyczne w dziele sztuki literackiej i ich poznawanie”. *Studia Philosophiae Christianae* 50 (2014) nr 2: 125–144.
- Tomaszewska, Wiesława. *Margert. W kręgu dramatów Marii Gertrudy Skórczewskiej (1846–1928). Studia i szkice*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2022.
- Tomaszewska, Wiesława. *Metafizyczne i religijne. Problem subtematu w dziele literackim na przykładzie prozy kresowej Włodzimierza Odojewskiego*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2011.
- Tomaszewska, Wiesława. *Między ideą a rzeczywistością. Andrzeja Kijowskiego wizja literatury*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 2002.
- Tomaszewska, Wiesława. „Współczesny apokryf literacki: problem tożsamości gatunku”. W: *W kręgu apokryfów*, red. Edward Jakiel, Janusz Mosakowski, 15–32. Gdańsk: Wydawnictwo UG, 2015.
- Wójcik, Aniela. „Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa”. W: *Żeńskie Zgromadzenia Zakonne w Polsce 1939–1947*, red. Adam Chruszczewski, Krystyna Dębowska, Piotr Gach, t. 16, 7–144. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2002.
- Zabłocka, Maria. „Warszawskie wspomnienia o profesorze Cezarym Kunderewiczu”. *Studia Prawno-Ekonomiczne* 122 (2022): 73–80.
- Zięba, Maria Gabriela. *Ewolucja duchowości Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstania Pańskiego*. Warszawa 2000.
- Żulińska, Barbara. *Anioł Stróż*. Lwów 1913¹, 1924², 1931³.
- Żulińska, Barbara. *Hosanna. Chrystus i dzieci*. Poznań 1928¹, 1931².
- Żulińska, Barbara. *Ku Zmartwychwstaniu*. Trenton 1950.
- Żulińska, Barbara. *Mały Jezus. Legendy i opowiadania z dzieciństwa Chrystusa Pana*. Lwów 1907¹, 1910², 1912³, Poznań, 1929⁴, 1949⁵.
- Żulińska, Barbara. *Matka Antonina Sołtan CR*. Rzym 1955.
- Żulińska, Barbara. *Matka Małgorzata Dąbrowska CR*. Rzym 1967.
- Żulińska, Barbara. *Matka-Obywatelka. Pogadanki o wychowaniu dzieci*. Lwów, 1938¹, Katowice 1948².
- Żulińska, Barbara. *Nauka moralności narodowej. Obowiązki Polki*. Lwów 1913¹, 1924², 1933³.
- Żulińska, Barbara. *Oto Matka twoja*. Lwów, 1913¹, 1927², Warszawa 1938³, Niepokalanów 1947⁴.
- Żulińska, Barbara. *Wychowanie religijno-moralne dzieci w wieku szkolnym*. Poznań 1936.
- Żulińska, Barbara. *Z wychowawczej ideologii zmartwychwstańczej*. Włocławek 1933.